

Input Future Up op de internetconsultatie voor de Wet internationaal verantwoord ondernemen

31 juli 2026

Inleiding

Future Up verwelkomt de voortgang van de Wet internationaal verantwoord ondernemen en bedankt voor de kans om opnieuw een reactie te geven op de concept-Wivo. Goed uitgevoerde gepaste zorgvuldigheid helpt ondernemingen risico's voor mens en milieu aan te pakken, versterkt internationale waardeketens en draagt bij aan leveringszekerheid van grondstoffen en een eerlijker speelveld.

De input in dit document bouwt voort op de eerder gedeelde input van Future Up op de Wivo-internetconsultatie in 2024, evenals ons Omnibus statement uit februari 2025, onze inbreng bij het rondetafelgesprek over het omnibusvoorstel en de beleidsaanbevelingen gedaan vanuit het EZK-pilotproject 'Geïntegreerde benadering implementatie EU-duurzaamheidswetgeving' waar Future Up ook aan mee heeft gewerkt. Future Up is blij om te zien dat veel van die punten zijn overgenomen in het wetsvoorstel en de Memorie van toelichting die nu voorliggen. Zo is er een verbeterde samenhang met de OESO-richtlijnen, en is ook het toezicht nu beter ingericht op impact en lerend vermogen.

Bij andere artikelen ziet Future Up nog ruimte voor verbetering en verduidelijking. Zo is een zuivere en lastenluwe implementatie van de CSDDD te begrijpen, maar zijn tegelijkertijd gekaderde definities, gestandaardiseerde uitvraagformats en samenhang tussen verschillende due diligence-wetgeving, ook in toezicht en handhaving, juist essentieel om het bedrijfsleven duidelijkheid en daarmee administratieve lastenverlichting te geven.

Daarom gaan we in deze consultatiereactie in op de volgende zaken:

- ➔ Verbeter en verduidelijk de samenhang met de OESO-richtlijnen en andere Europese wetgeving;
- ➔ Verduidelijk de centrale begrippen, indien nodig met uitgewerkte voorbeelden;
- ➔ Standaardiseer en kader informatie-uitvragen & geef ondernemingen handelingsperspectief bij beperkte toegang tot data;
- ➔ Versterk de verantwoordelijkheid voor ondersteuning van het mkb;
- ➔ Bied tijdige en praktische ondersteuning bij implementatie door het gehele bedrijfsleven;
- ➔ Ontwikkel een gezamenlijke toezichtstrategie, gericht impact en lerend vermogen.

1. Verbeter en verduidelijk de samenhang met de OESO-richtlijnen en andere Europese wetgeving

Voor ondernemingen vormt de Wivo onderdeel van een breder stelsel van Europese ketenwetgeving. Bedrijven krijgen onder meer te maken met de CSRD, EUDR en Forced Labour Regulation. Deze wetten hebben verschillende toepassingsbereiken, prioriteitsvereisten en juridische gevolgen, terwijl zij veelal dezelfde ketens betreffen en in de uitvoering dus vaak gebruikmaken van dezelfde risicoanalyses, leveranciersdata en verbetermaatregelen. Hierdoor ontstaan parallelle processen, wat de administratieve lasten verhoogt en het moeilijker maakt om middelen te richten op daadwerkelijke verbetering in de keten.

Future Up vraagt daarom aandacht voor de praktische samenhang tussen deze wetten en de OESO-richtlijnen. Die samenhang moet zichtbaar worden in de wettekst waar dat mogelijk is, en verder worden uitgewerkt in de memorie van toelichting en flankerend beleid. In de informatievoorziening over alle wetten, en dan met name de samenhang ertussen, is namelijk een wereld te winnen voor bedrijven als het gaat om het verlagen van administratieve lasten en het verhogen van de doelmatigheid van de Wivo en de gerelateerde wetten.

Voorstel

De Wivo sluit voor de beleidscyclus grotendeels aan op de zes stappen van de OESO-richtlijnen. Ook erkent de memorie van toelichting al dat CSRD-informatie bruikbaar kan zijn voor de risicoanalyse onder de Wivo. Dit principe moet worden uitgebreid naar andere relevante ketenwetgeving.

Future Up vraagt daarom de regering om in de toelichting bij artikelen 1.1.7 en 2.1.8 en in de memorie van toelichting op te nemen dat voor toekomstige en lagere regelgeving en de informatievoorziening daarover geldt dat:

- de OESO-richtlijnen het overkoepelende operationele kader vormen voor gepaste zorgvuldigheid;
- per wet duidelijk wordt gemaakt welke aanvullende verplichtingen gelden;
- de samenhang tussen wetten duidelijk wordt gecommuniceerd zodat bedrijven dit integraal kunnen implementeren;
- informatie, risicoanalyses en maatregelen uit de CSRD, Wivo, EUDR en FLR zoveel mogelijk herbruikbaar zijn;
- flankerend beleid in overleg met het bedrijfsleven, ketenpartners en andere relevante stakeholders wordt ontwikkeld.

Ontwikkel daarnaast één nationale implementatieagenda voor Europese due diligence-gerelateerde wetgeving, met het MVO-steunpunt als centraal toegangspunt voor ondernemingen.

2. Verduidelijk de centrale begrippen

Voor een werkbare uitvoering moeten ondernemingen vooraf kunnen begrijpen welke inspanningen in een concrete situatie van hen worden verwacht. De huidige wettekst en toelichting bevatten nog verschillende open begrippen die in de praktijk tot uiteenlopende interpretaties kunnen leiden.

Het gaat onder meer om:

- proportionaliteit en passende maatregelen;
- activiteitenketen;
- redelijkerwijs beschikbare informatie;
- noodzakelijk;
- directe en indirecte zakenpartners;
- veroorzaken, bijdragen aan en rechtstreeks verbonden zijn met een nadelig gevolg;
- het vermogen om invloed uit te oefenen.

Deze termen zijn voor bedrijven uit ons netwerk voor meerdere interpretaties vatbaar. Zo is het niet duidelijk wat 'proportioneel' betekent, vooral voor bedrijven met grote aantallen en sterk gefragmenteerde leveranciers en verkooppartners, en zijn de begrippen 'veroorzaken', 'bijdragen aan' en 'rechtstreeks verbonden zijn met' niet goed genoeg toegelicht zodat verantwoordelijkheden in de keten kunnen worden afgebakend. Deze onduidelijke uitleg, in combinatie met vergelijkbare termen in andere due diligence-wetgeving, maken het complex voor bedrijven om op gepaste wijze met deze wetten aan de slag te gaan.

Ook bij prioritering, wat voor bedrijven één van de lastigste onderdelen is van gepaste zorgvuldigheid, is er onduidelijkheid. Artikel 2.2.2.3 bepaalt dat ondernemingen prioriteren op ernst en waarschijnlijkheid. De ernst wordt vervolgens uitgewerkt in aard, gradatie, reikwijdte en onomkeerbaarheid. Dit is voor meerdere interpretaties vatbaar: wat is erger, en wie bepaalt dat? Daarnaast geldt dat wetten als de FLR en de EUDR bedrijven kunnen dwingen dwangarbeid en ontbossing aan te pakken, terwijl dit in de CSDDD-prioritering misschien niet de meest belangrijke zijn. Het is voor bedrijven nu niet duidelijk hoe ze hiermee om moeten gaan.

Voorstel

De artikelen 2.2.2.3, 2.2.3.1 en 2.2.4.1 maken de mate van betrokkenheid en de beschikbare invloed bepalend voor de keuze van passende maatregelen. De toelichting beschrijft dit uitgangspunt, maar biedt bedrijven weinig concrete indicatoren om de verschillende situaties van elkaar te onderscheiden of te beoordelen. Leg het onderscheid tussen deze begrippen dus zorgvuldig uit zodat verantwoordelijkheden afgebakend kunnen worden.

Ontwikkel daarnaast bij de begripsbepalingen en de artikelen 2.2.2.3, 2.2.3.1 en 2.2.4.1:

- duidelijke indicatoren voor het prioriteren en het bepalen van invloed en proportionaliteit
- praktische hulpmiddelen voor adequate prioritering en betrokkenheidsbepaling (beslisboom)
- concrete voorbeelden per bedrijfstype en sector van hoe bedrijven dienen te prioriteren;
 - inclusief voorbeelden van situaties waarin bedrijven met verschillende due diligence-wetten, ketens en/of risico's te maken hebben,
 - evenals situaties waarin meerdere ondernemingen gezamenlijk bijdragen aan of gelinkt zijn aan een nadelig gevolg.

Maak daarbij steeds duidelijk welke juridische gevolgen de kwalificatie heeft voor preventie, herstel, ondersteuning, contractuele maatregelen en toezicht.

3. Data en informatie-uitvraag

3.1 Standaardiseer en kader informatie-uitvragen

Future Up ondersteunt het uitgangspunt dat informatie-uitvragen risicogebaseerd en noodzakelijk moeten zijn. In de praktijk zien wij bij bedrijven uit ons netwerk dat leveranciers van verschillende klanten uiteenlopende vragenlijsten ontvangen over vergelijkbare onderwerpen. Vooral kleinere ondernemingen moeten daardoor steeds dezelfde informatie opnieuw aanleveren in verschillende formats. Dit zorgt voor een onevenredig grote administratieve druk van deze wetgeving op het mkb die niet direct onder deze wetgeving vallen maar er indirect, via uitvragen van klanten, wel veel mee te maken krijgen.

Daarnaast zijn er in artikelen 2.2.2.1, 2.2.2.2 en 2.2.7.1 een aantal formuleringen die uitvoeringsvragen oproepen. Zo bepaalt artikel 2.2.2.2 dat informatie bij zakenpartners alleen wordt opgevraagd wanneer dit noodzakelijk is. Bij zakenpartners met minder dan 5.000 werknemers mag dit alleen wanneer de informatie redelijkerwijs niet via andere middelen kan worden verkregen. Buiten dat deze grens erg hoog is, gezien in veel sectoren leveranciers vooral mkb'ers zijn, roept deze formulering ook vragen op. Wanneer is informatie 'noodzakelijk', en wanneer kan informatie 'redelijkerwijs' niet op een andere manier worden verkregen?

Hetzelfde geldt voor de volgende formuleringen:

- Hoe moet een onderneming aantonen dat andere bronnen zijn onderzocht?
- Welk bewijsniveau is voldoende wanneer betrouwbare data ontbreekt?
- In hoeverre mag een onderneming informatie uit andere wettelijke rapportages hergebruiken?

Voorstel

Verduidelijk de formuleringen hierboven genoemd en noem in de toelichting bij artikel 2.2.2.2 dat informatieverzoeken:

1. voortbouwen op een voorafgaande risicoanalyse;
2. beperkt blijven tot informatie die relevant is voor het vastgestelde risico;
3. zoveel mogelijk gebruikmaken van bestaande informatie en publieke databronnen;
4. aansluiten bij geharmoniseerde Europese en sectorale standaarden;
5. herbruikbaar moeten zijn voor meerdere afnemers en wettelijke regimes.

Ontwikkel daarnaast:

- een geharmoniseerde basisset voor keteninformatie met sectorspecifieke aanvullingen;
- een standaard voor data (uitvraag) formats
- een standaard voor het delen en hergebruiken van bewijs;
- interoperabele publieke en private databases en -systemen die bedrijven helpen bij dataverzameling, data-uitwisseling en prioritering.

Leg hierbij het **once-only-principe** vast: informatie die aantoonbaar beschikbaar en betrouwbaar is, hoeft niet opnieuw in een ander format te worden verzameld of aangeleverd.

3.2 Maak duidelijk wat bedrijven moeten doen bij beperkte toegang tot data

Ondernemingen kunnen in internationale waardeketens worden geconfronteerd met lokale wetgeving of andere omstandigheden die het verzamelen en delen van informatie beperken. Denk aan privacywetgeving, bedrijfsgeheimen, datalokalisatie, beperkingen op werknemersvertegenwoordiging, het ontbreken van betrouwbare registers, maar ook toeleveranciers die niet meewerken. Natuurlijk mogen lokale beperkingen geen algemene uitzondering op gepaste zorgvuldigheid vormen, maar tegelijkertijd moet een onderneming kunnen aantonen dat bepaalde informatie ondanks redelijke inspanningen niet toegankelijk was. De huidige bepalingen geven onvoldoende duidelijkheid hoe bedrijven hiermee moeten omgaan.

Betrokken artikelen:

- Artikel 2.1.2 – Betekenisvolle samenwerking
- Artikel 2.1.6 – Delen van middelen en informatie
- Artikel 2.2.2.1 en 2.2.2.2 – Risicoanalyse en informatieverzameling
- Artikel 2.2.3.4 en 2.2.4.4 – Wijziging relatie met zakenpartner

Voorstel

Verduidelijk in bovengenoemde artikelen en de memorie van toelichting, indien noodzakelijk met concrete voorbeelden:

- welke inspanningen worden verwacht om informatie te verkrijgen;
- welke alternatieve informatiebronnen kunnen worden gebruikt;
- hoe ontbrekende of onzekere informatie moet worden gedocumenteerd;
- welk bewijsniveau passend is wanneer directe verificatie niet mogelijk is;
- wanneer de negatieve gevolgen voldoende zijn beperkt;
- wanneer samenwerking met lokale maatschappelijke organisaties, vakbonden of brancheorganisaties wordt verwacht;
- wanneer een onderneming de belemmering moet melden bij de toezichthouder of overheid.

Daarnaast kunnen lokale maatschappelijke organisaties, vakbonden en/of brancheorganisaties hulp bieden wanneer een bedrijf tegen een lokale beperking aanloopt. Met name NGO's kunnen een waardevolle partner zijn voor het identificeren van potentiële en daadwerkelijke risico's en het uitvoeren van passende maatregelen. Neem hen daarom mee in de genoemde artikelen en de bijbehorende toelichting.

4. Ondersteuning van het mkb & bredere bedrijfsleven

4.1 Versterk de verantwoordelijkheid voor ondersteuning van het mkb

De kosten voor en het uitvoerwerk van het verzamelen van informatie, aanpassen van beheersystemen, uitvoeren van controles en nemen van verbetermaatregelen worden in de praktijk regelmatig doorgeschoven naar kleinere leveranciers. Grote ondernemingen bepalen tegelijk voor een belangrijk deel de voorwaarden waaronder deze leveranciers opereren.

Ondersteuning moet daarom gekoppeld worden aan de eisen die een onderneming aan haar zakenpartner stelt en aan de proportionaliteit van de lasten voor deze partner. Future Up heeft in de Wivo-consultatie van 2024 aangegeven dat de noodzakelijkheidseis de ondersteuning te vrijblijvend maakt. Ondersteuning wordt dan mogelijk pas relevant wanneer een kleinere onderneming zelf nauwelijks meer in staat is aan de verwachtingen te voldoen.

Voorstel

In onze eerdere input op de Wivo-consultatie stelden wij voor om het woord “noodzakelijk” uit artikel 2.2.3.3. en 2.2.4.3 te vervangen door een proportionaliteitscriterium. In de Memorie van toelichting is te lezen dat dit niet is overgenomen. We erkennen dat deze bepaling niet kan worden aangepast, maar dat neemt onze zorgen over de vrijblijvendheid in deze bepaling niet weg. Daarom vraagt Future Up om deze bepaling in de Memorie van toelichting toe te lichten met voorbeelden zodat bedrijven worden gestimuleerd om deze verplichting toe te passen.

Verduidelijk daarnaast dat ondersteuning, naast de al genoemde opties, ook kan bestaan uit:

- gedeelde datasystemen en standaardformulieren;
- redelijke implementatietermijnen;
- aanpassing van prijzen, betaaltermijnen en inkoopvoorwaarden.

De artikelen 2.2.3.3 en 2.2.4.3 bepalen al dat contractuele voorwaarden voor het mkb billijk, redelijk en niet-discriminerend moeten zijn. Neem in de toelichting op dat dit eveneens geldt voor de verdeling van kosten, verantwoordelijkheden en risico's.

4.2 Biedt tijdige en praktische ondersteuning bij implementatie

Een effectieve invoering van de Wivo vraagt om tijdige en praktisch toepasbare ondersteuning. Deze ondersteuning moet niet alleen beschikbaar zijn voor bedrijven die rechtstreeks onder de wet vallen, maar ook voor mkb-bedrijven en andere ketenpartners die indirect met informatieverzoeken en verbetermaatregelen te maken krijgen. Dit mag dan wel grotendeels buiten het Wivo-wetsvoorstel liggen, maar het is volgens Future Up essentieel voor een doelmatige en uitvoerbare implementatie van de Wivo.

Zoals eerder genoemd, is het belangrijk dat de informatievoorziening rekening houdt met de verschillende gerelateerde wetgeving waar bedrijven mee te maken krijgen (denk aan de CSRD, FLR en de EUDR). De samenhang van deze wetten toelichten, scheelt bedrijven ontzettend veel uitzoekwerk. Ontwikkel, mede hiervoor, praktische hulpmiddelen zoals richtsnoeren, good practices, beslisbomen, [e-learnings](#), publieke databronnen en standaardformats, en faciliteer de ontwikkeling van sectorbrede klachten- en compensatiemechanismen voor toeleveringsketens.

Ontwikkel daarnaast een publiek beschikbare roadmap en bijbehorend stappenplan waarin ondernemingen achtereenvolgens:

1. relevante ketens selecteren die volgens de Wivo en samenhangende wetten verder onderzocht moeten worden (voorselectie);
2. het potentiële of feitelijke nadelige gevolg identificeren;
3. de ernst en waarschijnlijkheid beoordelen (prioritering);
4. kwetsbare groepen en lokale omstandigheden meenemen;
5. de beschikbare en ontbrekende informatie vastleggen;
6. de relatie van de onderneming tot het gevolg bepalen;
7. passende maatregelen selecteren;
8. de prioritering en onderliggende aannames documenteren;
9. bepalen wanneer herbeoordeling noodzakelijk is.

Het is van belang dat bovengenoemd flankerend beleid op tijd wordt ontwikkeld en verspreid, gezien ondernemingen nu al druk bezig zijn met de voorbereidingen voor deze wetgeving en gebaat zijn bij duidelijkheid. Zoek de samenwerking met brancheorganisaties en andere organisaties op om deze informatie en tools optimaal te verspreiden onder het brede bedrijfsleven, inclusief het mkb, en om formele overheidsinformatie te vertalen naar praktische sectorspecifieke ondersteuning.

5. Toezicht en handhaving

5.1 Ontwikkel een gezamenlijke toezichtstrategie

Gezien de samenhang tussen verschillende ketenwetgeving is het essentieel dat ook in toezicht en handhaving daarop in de praktijk op elkaar wordt afgestemd. Ondernemingen moeten erop kunnen vertrouwen dat:

- definities zoveel mogelijk consistent worden uitgelegd;
- dezelfde informatie niet meerdere keren wordt opgevraagd;
- toezichthouders elkaars bevindingen kunnen gebruiken;
- verschillende bewijsstandaarden niet tot tegenstrijdige uitkomsten leiden;
- één casus niet onnodig via verschillende afzonderlijke onderzoeken wordt behandeld.

Voorstel

Artikel 3.1.3 bepaalt dat de ACM nauw en doeltreffend samenwerkt met andere Nederlandse autoriteiten. De memorie koppelt deze samenwerking expliciet aan coherentie tussen verschillende gepaste-zorgvuldigheidsregelingen.

Voeg daarom in artikel 3.1.3 een verplichting toe dat de ACM en relevante autoriteiten vóór de toepassing van de wet een geïntegreerde toezichtstrategie ontwikkelen. Verduidelijk daarnaast in de memorie van toelichting dat verschillen in reikwijdte tussen wetten de due-diligenceverantwoordelijkheid van ondernemingen onder de Wivo niet beperken.

5.2 Richt toezicht op impact en lerend vermogen

Toezicht moet ondernemingen prikkelen om risico's daadwerkelijk te onderzoeken en aan te pakken. Een systeem dat vooral gericht is op het aantonen van volledige zekerheid kan leiden tot terughoudendheid, administratieve controle en de-risking. In de eerdere Wivo-inbreng heeft Future Up daarom gepleit voor toezicht waarin aantoonbare toepassing van de OESO-richtlijnen, transparantie en lerend vermogen worden meegewogen. Tegelijkertijd mogen uitzonderingen op handhaving niet onbeperkt blijven gelden wanneer een actieplan onvoldoende resultaat oplevert. Future Up is blij te zien dat dit grotendeels is overgenomen in artikel 3.2.1.5 en de bijbehorende toelichting, en ziet daarnaast nog ruimte voor verbetering.

Voorstel

Verduidelijk bij artikel 3.2.1.5 dat de ACM bij toezicht en sancties rekening houdt met:

- de ernst van de risico's;
- de inspanningen om informatie te verkrijgen;
- de genomen preventieve en corrigerende maatregelen, evenals geboden herstel;
- ondersteuning van kleinere ketenpartners;
- samenwerking met relevante stakeholders;
- en de mate waarin de onderneming open is over tekortkomingen.

Maak daarnaast duidelijk dat een beroep op een versterkt preventief of corrigerend actieplan alleen standhoudt zolang:

1. het plan voldoende concreet en onderbouwd is;
2. de onderneming de voortgang actief monitort;
3. maatregelen binnen een redelijk tijdspad worden uitgevoerd;
4. nieuwe informatie leidt tot herbeoordeling;
5. er een redelijke verwachting blijft dat het plan doeltreffend is.

Conclusie

Future Up ziet dat er al grote stappen zijn gemaakt na de eerdere consultatieronde van de Wivo, maar ziet nog een aantal kansen om de administratieve lasten voor het bedrijfsleven te verlagen en de doelmatigheid en impact van de wetgeving te vergroten. Daarom vraagt Future Up de regering de Wivo uit te werken als onderdeel van één samenhangende aanpak voor internationaal verantwoord ondernemen.

Daarvoor zijn nodig:

- aansluiting bij de OESO-richtlijnen en vergelijkbare wet- en regelgeving, ook in de informatievoorziening over de wetgeving en toezicht en handhaving;
- duidelijke definities en praktische en concrete voorbeelden;
- geharmoniseerde en gestandaardiseerde informatie systemen en uitvragen en toegang tot publieke databronnen;
- toegankelijke en herbruikbare ketendata;
- tijdige en praktische ondersteuning van het gehele bedrijfsleven, in bijzonder het mkb;
- toezicht waarin impact, transparantie en lerend vermogen centraal staan.

Deze aanpak verlaagt de door bedrijven ervaren regeldruk en implementatiekosten en vergroot tegelijk de effectiviteit van de wet voor ondernemingen, werknemers, lokale gemeenschappen en het milieu.

Future Up denkt graag met u mee in de verdere verbetering van het Wivo-wetsvoorstel, de bijbehorende Memorie van Toelichting, en het flankerend beleid dat vervolgens zal worden ontwikkeld. Daarnaast biedt Future Up ook de mogelijkheid om dit flankerend beleid te verspreiden onder haar achterban, dat ondertussen zo'n twintig procent van het Nederlandse bbp vertegenwoordigt.

Ondertussen zal Future Up uiteraard door blijven gaan met haar ondersteuning van bedrijven bij het implementeren van ketenwetgeving met tools als de [MVO Risico Checker](#) en de e-module "[Geïntegreerde implementatie van EU-duurzaamheidswetgeving](#)", en peer-learning programma's over toekomstbestendige supply chains.

Over Future Up

Future Up helpt bedrijven om duurzaam te groeien en concurrerend te blijven in een economie die verandert. Het platform duurzaam ondernemen vertegenwoordigt met het [bedrijvennetwerk](#) ongeveer twintig procent van het bbp. Via programma's, samenwerkingen en public affairs werkt Future Up aan een eerlijk speelveld en zichtbare impact. Het doel: duurzaam ondernemen de norm – in markt én in beleid.